
El disseny de la recerca en turisme

PID_00265808

Raquel Camprubí Subirana
M. Encarnación André Romero

Temps mínim de dedicació recomanat: 2 hores

Raquel Camprubí Subirana

Professora Agregada de l'Àrea d'Organització d'Empreses a la Facultat de Turisme de la Universitat de Girona, i membre de l'Institut de Recerca en Turisme.

M. Encarnación André Romero

Professora d'Economia aplicada i membre del grup de recerca AQR-IREA (Anàlisi Quantitativa Regional-Institut de Recerca en Economia Aplicada) de la Universitat de Barcelona. Durant cinc anys va ser coordinadora de l'Observatori del Turisme de Catalunya.

La revisió d'aquest recurs d'aprenentatge UOC ha estat coordinada per la professora: Julie Wilson (2019)

Segona edició: octubre 2019

© Raquel Camprubí Subirana, M. Encarnación André Romero

Tots els drets reservats

© d'aquesta edició, FUOC, 2019

Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona

Realització editorial: FUOC

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny general i la coberta, no pot ser copiada, reproduïda, emmagatzemada o transmesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric com químic, mecànic, òptic, de gravació, de fotocòpia o per altres mètodes, sense l'autorització prèvia per escrit dels titulars dels drets.

Índex

Introducció.....	5
1. El coneixement científic.....	7
2. El turisme en el context de les ciències socials.....	9
3. El procés de la investigació: el mètode científic com a camí..	11
4. Els paradigmes positivista i fenomenològic en la recerca.....	14
5. La delimitació de la recerca.....	15
5.1. La metodologia quantitativa enfront de la qualitativa	16
Bibliografia.....	19

Introducció

L'interès per conèixer i comprendre la realitat que ens envolta és un dels propòsits principals de la comunitat científica, tant des de les ciències exactes com de les ciències socials i humanes. Altinay i Paraskevas (2008) comparen metafòricament la recerca amb l'art, en la qual l'investigador és l'artista que «pinta un retrat» amb tècniques molt especials. En aquest context, l'investigador ha de tenir certes habilitats i coneixements especialitzats per poder desenvolupar la recerca amb èxit; però no només això, sinó que ha de ser creatiu com un artista, per tal de poder observar el fenomen que s'estudia des de diverses òptiques, i poder idear aquella perspectiva no estudiada amb anterioritat, amb l'últim propòsit d'oferir nou coneixement a la comunitat científica.

Al llarg d'aquest mòdul s'ofereix una visió global dels diversos conceptes i elements essencials per poder comprendre com dissenyar una investigació, fent especial èmfasi en els estudis de turisme.

1. El coneixement científic

El món que ens envolta és ple d'informació, dades i, en definitiva, realitats complexes i canviants, que es materialitzen i es fan visibles d'una o altra manera. Tanmateix, dins d'aquest context, l'individu ha de prendre decisions de manera constant i continuada: des d'aquelles relatives a actes quotidians i senzills, fins d'altres relacionades amb qüestions més rellevants, ja siguin de l'àmbit personal o professional. Així, la gran quantitat d'*inputs* que rebem ens obliga a establir mecanismes que permetin processar i sistematitzar la informació i, d'aquesta manera, extreure'n conclusions i actuar en conseqüència. Part d'aquests mecanismes s'han anat incorporant en el decurs de l'evolució al funcionament del cervell humà, de forma que aquest actua de manera natural com a processador d'informació i generador de coneixement; però no és suficient. El grau alt d'incertesa, la gran quantitat de variables que cal considerar i, més especialment, el gairebé inabastable contingent d'informació que, cada vegada més, tenim al nostre abast, fan que sigui fonamental establir mecanismes conscients i consensuats per a la transformació del que seria la simple observació de la realitat –i la consegüent recollida d'informació més o menys sistemàtica– en coneixement.

Aquesta és la primera gran consideració que cal, doncs, tenir en compte: la distinció entre informació i coneixement. Mentre que la informació suposa la simple obtenció o recollida de dades, asèptica i merament descriptiva, el coneixement comporta la interpretació d'aquesta informació d'acord amb un context geogràfic, històric, humà..., tot aprofundint per exemple en aspectes com les causes i conseqüències, relacions entre aspectes observats i d'altres. Dit d'altra manera, la informació esdevé un aspecte necessari per als processos de presa de decisions, però no és en absolut suficient: és per això que cal establir uns mecanismes que ens permetin transformar la informació en coneixement.

Pel que fa al coneixement, cal tenir en compte que al llarg de la història de la humanitat hi ha hagut diferents maneres de tractar-lo i aproximar-s'hi. Com s'ha dit abans, de fet, el cervell humà té incorporats mecanismes automàtics que permeten transformar informació sensorial en coneixement i, a la vegada, aquest coneixement dona lloc a determinades accions.

Com a exemple molt simple, pensem en el fet de caminar. Cada passa que fa un individu implica el càlcul d'unes distàncies, les condicions del terra per on es camina, el fet de si es tracta d'un entorn urbà on hi ha unes determinades senyalitzacions, etc.

Tot i així, més enllà d'aquests mecanismes ja incorporats, i gairebé des del principi de les civilitzacions, l'ésser humà ha cercat altres mecanismes externs que li permetessin avançar en el coneixement, com hem dit abans, de manera conscient i consensuada, per tal d'arribar a explicar, entendre i interpretar la realitat que l'envolta. Així, si bé en un principi tot allò desconegut era explicat

a partir de creences sense una base analítica, de mica en mica es va produir la introducció d'un mètode, fonamentat en el contrast d'hipòtesis i la seva rati-ficació empírica, la qual cosa dona com a resultat el coneixement científic. Per tant, es pot dir que el coneixement científic és aquell que s'obté com a resultat de l'aplicació d'un mètode d'estudi i anàlisi d'un fenomen de la realitat, basat en unes pautes i premisses que tot seguit seran exposades, explicitades de manera subjectiva a partir d'una observació rigorosa i ordenada, i que permet arribar a conclusions contrastades en relació amb el fet observat.

2. El turisme en el context de les ciències socials

L'estudi del turisme ha entrat tardanament dins el coneixement científic, s'ha de tenir en consideració que es tracta d'un fet social relativament recent i d'una gran transversalitat. Les diverses disciplines que constitueixen les ciències socials (geografia, economia, sociologia, antropologia, etc.), en tant que tenen per objecte comprendre els processos i característiques del comportament humà (Hughes, 1990; McLeish, 1993), s'han interessat pel seu estudi a fi d'aportar coneixements específics sobre aquest fenomen.

L'interès creixent per l'estudi del turisme en el camp acadèmic, i la complexitat que suposa aquest fenomen, ha comportat que diversos autors s'hagin plantejat l'existència d'un dilema disciplinar sobre el camp del turisme. Per a alguns autors com Jovicic (1988), Jafari (1990) o Hoerner (2002) ja es pot parlar d'una nova ciència específica per a l'estudi del turisme anomenada «turismologia», la qual segons Jovicic (1988) pot aportar un desenvolupament integral de la teoria del turisme. Aquest fet facilitaria la fusió d'estudis especialitzats que ara es produeixen en diverses disciplines i permetria estudiar el turisme com un fenomen compost (Etchner i Jamal, 1997). No obstant, la controvèrsia és gran i aquesta afirmació també ha trobat detractors o visions més pessimistes sobre l'evolució de l'estudi del turisme cap a una ciència pròpia.

Per entendre com ha evolucionat la recerca i l'acadèmia entorn del turisme, Jafari (1990) proposa un model en el qual hi ha quatre plataformes diferents (Apologètica, Precautòria, Adaptativa i Científicocèntrica) que classifiquen les diverses perspectives i treballs desenvolupats entorn del turisme. Segons aquest autor aquestes quatre plataformes s'han anat creant cronològicament, i cada una d'elles suposa una oposició a l'anterior, però sense substituir-la, de manera que totes elles segueixen coexistint:

1) Plataforma Apologètica: Aquesta plataforma va néixer durant les primeres dècades del segle XX i està estretament lligada a l'estudi dels aspectes econòmics del turisme. Els estudis que sorgiren d'aquesta etapa presenten arguments a favor del desenvolupament i la promoció del turisme, de manera que es focalitzen en els efectes positius d'aquest fenomen.

2) Plataforma Precautòria: A partir dels anys 60 del segle passat, va aparèixer una nova plataforma com a crítica a la plataforma anterior. És en aquest moment quan els investigadors intentaren explicar les conseqüències negatives del turisme.

3) Plataforma Adaptativa: Entre els anys 70 i 80 es va crear una nova plataforma. Si bé les dues plataformes anteriors se centraven en els efectes positius i negatius del turisme, aquesta nova plataforma ho feia en promoure formes al-

ternatives de desenvolupament turístic, sota la premissa de generar una adaptació del model turístic desenvolupat per minimitzar els impactes negatius, és a dir, una alternativa al turisme de masses.

4) Plataforma Científicocèntrica: Cap als anys 90, i considerant que les plataformes anteriors no havien estudiat el turisme de manera completa, sinó parcialment, va aparèixer aquesta nova plataforma, la qual té com a objectiu principal la formació d'un cos científic sobre el coneixement en turisme.

Seguint amb aquest fil argumental, Russo (2016) afirma que la recerca en turisme durant les dues darreres dècades ha sofert diversos girs en el terreny ontològic, epistemològic i metodològic, que han sorgit de les ciències socials i han anat més enllà de les fronteres disciplinàries. És en aquest sentit que podem comprendre la transformació acadèmica i científica que s'està produint en la recerca en el camp del turisme.

Malgrat que autors com Jafari (1990) o Hoerner (2002) veuen amb molt optimisme aquest nou escenari en què la «turismologia» té un paper rellevant com a nova ciència, Echtner i Jamal (1997) afirmen que el desenvolupament del turisme com una disciplina diferent i separada de la resta està trobant dificultats, tot i que hi ha indicacions que poc a poc s'està prenent aquesta direcció. Així doncs, encara no podem parlar de la «turismologia» com un fet, sinó d'una possibilitat que poc a poc s'està forjant. És en aquest context en què Echtner i Jamal (1997) diferencien la multidisciplinarietat de la interdisciplinarietat. Aquests autors argumenten que una perspectiva mutidisciplinar implica estudiar un fenomen (en aquest cas el turístic) incloent informació procedent d'altres disciplines, però operant dins de les fronteres disciplinàries; mentre que l'aproximació interdisciplinar implica treballar entre les disciplines fent servir diverses filosofies i tècniques, que s'utilitzen intencionadament i de manera explícita per cercar una síntesi, i, per tant, en aquest cas no es poden distingir les fronteres disciplinàries. Si examinem articles publicats en revistes acadèmiques rellevants, en molts d'ells es podrà identificar una perspectiva marcadament multidisciplinar, a causa de la complexitat del fenomen turístic, tal com s'ha anat apuntant; però també veurem que la interdisciplinarietat és menys freqüent, sobretot per les dificultats que suposa la seva aplicació tenint en compte els biaixos disciplinàries de la majoria d'investigadors.

Malgrat que encara no puguem afirmar amb tota certesa que existeix una disciplina específica per a l'estudi del turisme, sens dubte ens trobem en una situació en la qual la producció i el coneixement científic sobre aquest fenomen no paren de créixer, ja sigui a instància d'organismes internacionals, d'institucions públiques o privades, universitats, destinacions, mercats, demanda, indústria i en general tots els agents implicats.

3. El procés de la investigació: el mètode científic com a camí

Com s'ha assenyalat, la traducció de l'observació i la informació en coneixement no és quelcom automàtic, sinó que requereix unes condicions determinades, cal que hi hagi un procés i unes etapes, que a la vegada han de complir una sèrie de requisits. Aquestes condicions i requisits són els que permeten garantir que el coneixement obtingut serà vàlid i suficient, objectiu i rigorós.

Així és com es genera el que coneixem com a procés de recerca o investigació: es tracta d'un seguit de fases, d'etapes, que cal anar assolint i completant pas a pas per tal d'arribar a uns resultats concloents i que garanteixin la seva validesa, per a ser traslladats, després, a la presa de decisions. Aquest procés, constituït per unes fases o etapes, és el que anomenem el mètode científic. Tanmateix, l'inici en el desenvolupament d'una nova recerca no és necessàriament fàcil ni respon a una sistematització com la que s'estableix aquí. Cal tenir present que, tal com apunten Clark i altres (1998) el procés de recerca i el pensament intel·lectual és inherentment desordenat, a causa de la incertesa creativa. A mesura que es va definint la proposta d'investigació i es concreten els objectius i preguntes de recerca o hipòtesis, es deixa enrere aquest desordre, per passar a una planificació detallada i coherent de la proposta de recerca.

La cerca d'un procés de treball que permeti arribar a la generació d'un coneixement rigorós i fiable es remunta en els segles; ja des de l'època dels pensadors grecs es pot afirmar que hi ha intents i aproximacions per a establir un mètode de treball basat en aspectes com l'observació, l'experimentació i la lògica. De la mateixa manera, posteriorment, s'han fet passos importants en la delimitació d'aquest procés i l'establiment d'una metodologia clara i efectiva: així ho feren pensadors com Da Vinci, Copèrnic o Galileu. Aquest darrer va dedicar grans esforços a separar creences (especialment religioses) de coneixement contrastat. Però finalment és amb la publicació de l'obra *El discurs del mètode* de Descartes, el 1637, que per primera vegada unes regles bàsiques per al mètode científic s'assenten sobre dos pilars:

- **La falsabilitat.** Tota afirmació científica ha de ser susceptible de ser falsada, és a dir, que una sola observació en contra seria suficient perquè fos rebutjada. La importància d'aquest principi és que si l'afirmació és certa i correcta, aquesta observació que conduiria a la seva refutació mai no tindrà lloc.
- **La reproductibilitat.** Els experiments per a contrastar una afirmació han de poder ser repetits en qualsevol lloc i per qualsevol persona.

Malgrat que després de Descartes el mètode ha evolucionat i s'han sofisticat i diversificat les seves tipologies, els principis fonamentals establerts pionerament per Galileu i posteriorment recollits per Descartes són encara vàlids i constitueixen la base del procés de tota investigació.

Així doncs, el mètode científic és el conjunt de tècniques que, a partir de l'observació de la realitat, l'experimentació empírica i el raonament lògic, permet contrastar afirmacions i hipòtesis formulades entorn d'un fenomen determinat, de tal manera que es genera coneixement científic vàlid en general.

Tal com especifica Viedma (2007), la diferència entre la producció del coneixement científic de la producció del coneixement popular rau en el fet que se ceneix a un mètode guiat per una lògica d'acció i unes normes acceptades per tots els membres que constitueixen el sistema de ciència. Tanmateix cal tenir present que aquest mètode només té sentit quan s'enfoca a la generació de coneixement científic per part dels membres d'aquesta comunitat.

El mètode científic consta d'una sèrie d'etapes que són comunes a les seves diverses versions i regeixen el seu desenvolupament. Aquestes etapes serien les següents:

- **L'observació.** A través de l'observació identifiquem els fenòmens de la realitat que no han estat explicats i ens permet plantejar hipòtesis sobre ells; és a dir, l'observació ens duu a la inquietud per conèixer i a plantejar-nos un tema d'investigació i uns interrogants als quals voldrem trobar resposta.
- **La formulació d'hipòtesis.** Una vegada detectat l'aspecte sobre el qual volem fer la recerca, a partir de la lògica, de coneixements previs o fins i tot de la intuïció, postulem i proposem un seguit d'afirmacions entorn d'aquest, que són precisament les que haurem de contrastar amb el procés de recerca per tal d'arribar a verificar-les i, per tant, acceptar-les (passaran de ser hipòtesis o tesis a teories contrastades), o bé, per a rebutjar-les i establir-ne unes d'alternatives. És important tenir en compte que, siguin o no acceptades les hipòtesis de la recerca, el resultat és igualment vàlid, ja que es tracta d'establir un nou coneixement no existent prèviament, i això es produeix en ambdós casos.
- **Experimentació o treball empíric.** Cal dur a terme una recollida de dades a partir de la realitat, sobre les quals s'aplicaran les tècniques d'anàlisi adequades, per tal de verificar el compliment de les hipòtesis. Cal tenir present que cada objectiu, cada informació, cada recerca, requereix la tria d'una metodologia adient i específica; encara més, de vegades cal treballar amb més d'un mètode alhora per tal de poder obtenir la informació adient per poder assolir els objectius establerts. La selecció de la metodologia correcta així com una aplicació rigorosa esdevenen un altre aspecte fonamental per a la realització d'una recerca de qualitat i reeixida. De fet, per

a la mateixa recollida de dades, també cal triar una metodologia adient i que ens proporcioni informació suficient i sense biaixos. Per tant, la qüestió metodològica és, en tot cas, un dels aspectes clau a l'hora de valorar la validesa d'una investigació.

- **Obtenció de resultats** (o conclusió sobre les hipòtesis plantejades). Com ja s'ha dit, en cas que la hipòtesi de recerca sigui confirmada, aquesta passa a ser considerada tesi o teoria contrastada, mentre que, en cas contrari, si bé s'ha fet un pas endavant que mostra la falsedat de la hipòtesi (que sovint són creences arrelades com a certes en general malgrat la seva incorrecció), el procés investigador no finalitza aquí, sinó que caldrà tornar a formular una nova hipòtesi i reiniciar el procés.

4. Els paradigmes positivista i fenomenològic en la recerca

En termes generals es pot parlar de dos grans paradigmes que regeixen la recerca en el context de les ciències socials: el paradigma positivista i el paradigma fenomenològic (Altinay i Paraskevas, 2008). Escollir un o altre paradigma en el moment de dissenyar una investigació és crucial, ja que influirà en l'orientació de la recerca, els mètodes de recollida i anàlisi de dades, així com en la forma de presentar els resultats.

El paradigma positivista és una aproximació similar a l'adoptada per les ciències naturals, en la qual es pretén testar fets i lleis fonamentals, així com avaluar la causalitat entre les variables que hi intervenen. Les investigacions que se sustenten en aquest paradigma consideren que el món és extern i objectiu, i utilitzen teories i models prèviament dissenyats per poder comprendre el fenomen analitzat. Aquest fet implica que passa per un procés de simplificació dels elements que intervenen en el fenomen per poder-lo estudiar i obtenir resultats. Els estudis que són sota aquest paradigma segueixen un procés d'anàlisi deductiu, de manera que es formulen hipòtesis i es testen per poder comprovar-ne la veracitat. Els mètodes de recollida i anàlisi de dades quantitatius són els que s'utilitzen sota aquest paradigma.

El paradigma fenomenològic parteix de la premissa que el món s'ha construït socialment i és subjectiu. Els estudis que es fonamenten en aquest paradigma es pretenen centrar en comprendre el significat del fenomen estudiat i de la totalitat d'elements que hi interactuen. El procés d'anàlisi que se segueix en els estudis fenomenològics és de caràcter inductiu, en el qual l'investigador centra la seva atenció en les dades obtingudes per posteriorment extreure'n teories i models. El procés inductiu implica formular preguntes de recerca que seran respostes a partir del corresponent anàlisi de dades, utilitzant mètodes qualitius.

Tal com es pot deduir de l'explicació, la gran diferència entre aquests dos paradigmes és la seva orientació deductiva i inductiva. Podem veure que el procés d'investigació inductiu no segueix el mètode científic descrit anteriorment, ja que no s'estableixen ni es testen hipòtesis, sinó que es formulen preguntes d'investigació. Això no vol dir que les investigacions de caràcter inductiu siguin menys vàlides que les de caràcter deductiu, sinó que el mètode científic s'ha adaptat al context i les característiques d'aquest mètode i s'estableixen mecanismes que garanteixen la validesa dels resultats, com per exemple la triangulació.

5. La delimitació de la recerca

Una bona recerca implica, d'entrada, l'elecció d'un bon tema sobre el qual investigar, així com la seva definició, clara i ben acotada. Per tant, el primer pas de tota recerca implica definir amb claredat quin és el tema que es vol tractar, d'acord amb els aspectes assenyalats anteriorment. A més, s'han de complir una sèrie de criteris, com el fet de ser un tema nou o, si més no, tractat des d'un enfocament nou; el plantejament de la temàtica s'ha de fer tenint en compte els criteris de rigor, la sistematització i l'estudi aprofundit de la recerca ja existent sobre ell; s'ha de poder establir una metodologia de recerca estructurada sobre ell; i, en general, s'espera que es faci alguna aportació que sigui d'interès. També cal dir que la recerca en turisme acostuma a ser una recerca aplicada, més que no pas una recerca teòrica o metodològica; això implica que molt sovint trobem estudis o investigacions de casos concrets. Aquesta metodologia o modalitat és totalment vàlida, sempre que s'hagi seguit el principi d'anar des d'allò més general fins a allò més concret, incloent per tant en la investigació un marc genèric de referència i plantejant una repetibilitat per a altres casos similars.

Per la seva banda, la temàtica triada ha d'anar associada a un interrogant, a una inquietud, és a dir, a una pregunta que ens formulem i a la qual precisament volem donar resposta contrastada amb la nostra investigació. Aquesta pregunta és la que de fet constituirà el gran objectiu de recerca; és, per tant, fonamental per a l'estructuració d'una investigació correcta i seriosa que la pregunta o l'objectiu sigui correctament formulat des de l'inici. Al final del procés, els resultats obtinguts ens hauran d'assenyalar quina és la resposta correcta, només d'aquesta manera hauréu assolit el propòsit de la recerca. Val a dir que malgrat que parlem d'un objectiu o pregunta, és a dir, allò que vertebrarà tota la recerca, el més freqüent és que d'aquesta gran pregunta en derivin altres d'àmbit més concret o limitat: es tracta dels subobjectius, que permeten, entre altres qüestions, anar assolint etapes, estructurar la investigació, anar d'allò més general a allò més concret, etc.

Si l'estudi, a més, pren una aproximació deductiva, caldrà definir les hipòtesis de treball. En aquest sentit, si hem dit que els objectius són les preguntes que ens fem, a les quals volem donar resposta, les hipòtesis serien les respostes que *a priori* proposem com a certes des de la intuïció, l'aparença, el coneixement d'altres branques o d'estudis previs similars. Les hipòtesis són, per tant, afirmacions que enunciem entorn dels objectius o preguntes plantejades, i de les quals, tot i ser proposades com a correctes, desconeixem en realitat la validesa. La confirmació o no de les hipòtesis plantejades és precisament el que es pretén dur a terme amb la recerca, la qual cosa permet donar la resposta correcta als interrogants existents, i transformar intuïció en coneixement.

Quan l'estudi tingui una aproximació inductiva, serà la pregunta de recerca que haurà servit per confeccionar els objectius de la investigació, la que permetrà marcar el punt de partida de la investigació per poder cercar una resposta com més acurada sigui possible per explicar el fenomen en qüestió.

5.1. La metodologia quantitativa enfront de la qualitativa

Anteriorment s'ha assenyalat la rellevància de definir correctament l'objectiu de la recerca. Tanmateix, des l'inici del procés, cal que el recercador tingui en compte que per tal de completar la investigació satisfactòriament haurà de disposar d'una metodologia adient, rigorosa, contrastada i suficient. L'encert en la tria d'aquesta metodologia i la seva justificació adequada esdevindran un pilar fonamental no tan sols per a l'obtenció de resultats, sinó per a la validació de tota la recerca.

Quan parlem de metodologia parlem de tot un conjunt de tècniques que caldrà aplicar i desenvolupar per a dur a terme la investigació. Aquesta metodologia inclou la necessària revisió bibliogràfica i documental, la forma en què es durà a terme la recollida de la informació i la naturalesa d'aquesta informació, així com les tècniques que es faran servir per a processar la informació i obtenir-ne resultats concloents.

Dins del conjunt de mètodes que són tradicionalment més utilitzats en la recerca a partir de l'observació empírica, cal distingir dues línies o modalitats: la metodologia quantitativa i la metodologia qualitativa. Tot i que avui dia molts treballs tracten el doble plantejament, exposarem breument les seves diferències i aplicació; de fet, cal dir que normalment quan una recerca aplica una metodologia quantitativa parlem d'investigació quantitativa i quan es treballa amb una metodologia qualitativa es parla d'investigació qualitativa.

1) **Metodologia quantitativa.** Se centra en aspectes de la realitat susceptibles de ser quantificats. L'estadística és l'eina fonamental per a l'anàlisi de la informació empírica. Per tant, allò que estem analitzant ha de poder ser observable i mesurable. A més, aquesta metodologia s'interessa especialment en l'anàlisi de relacions entre esdeveniments o variables. D'altra banda, normalment es treballa a partir de petites fraccions de la realitat, o mostres, per tal d'obtenir resultats o conclusions generalitzables, tot sustentant-se en models probabilístics, estadístics i matemàtics. La metodologia quantitativa permet fer deduccions i, per tant, contrastar hipòtesis.

2) **Metodologia qualitativa.** Permet l'anàlisi i interpretació de fenòmens que no són objectivament mesurables. Els seus orígens es troben en l'antropologia, i ha estat especialment estès en altres disciplines com la sociologia i la psicologia. La metodologia qualitativa és de caràcter inductiu, tal com s'ha esmentat anteriorment, i fa una aproximació holística o global al fenomen estudiat, de manera que se centra en descriure i comprendre la realitat del fenomen estudiat i els elements que l'envolten; i l'investigador adquireix un paper molt

més actiu i rellevant durant el procés de la investigació, pot arribar a ser-ne part. En aquest cas, les conclusions no pretenen generalitzar els resultats obtinguts, sinó explicar la realitat que s'ha estudiat en forma d'estudi de cas. La recurrència dels mateixos resultats en estudis posteriors serà el que permetrà la generalització o no dels resultats. Els mètodes qualitius tenen com a desavantatge que sovint la implicació directa de l'investigador ha sigut una crítica sobre la subjectivitat dels resultats que aporta. Tanmateix existeixen una sèrie de tècniques i criteris que la doten de rigor, sistematització i validesa, i que redueixen al mínim els possibles efectes de la subjectivitat.

En tot cas, val a dir que malgrat que les metodologies quantitativa i qualitativa s'acostumen a presentar com a dues alternatives excloents, en la realitat molts estudis treballen simultàniament amb tècniques de les dues vessants. Així, per exemple, hi ha estudis que utilitzen una combinació de tècniques qualitatives i quantitatives com a complementàries per poder assolir els objectius de la investigació; en altres casos, les tècniques qualitatives són emprades *a priori* per poder explorar des d'una òptica inductiva un tema que posteriorment serà estudiat des d'una òptica deductiva; o bé *a posteriori* per a validar o contrastar la interpretació de resultats preliminars que s'han extret quantitativament.

En el cas de la recerca en turisme no podem parlar d'una clara orientació envers a mètodes qualitius, quantitius o mixtos, sinó que depèn de la naturalesa de cada tema a estudiar, així com dels coneixements previs sobre el tema dels quals ja disposi la comunitat científica. De fet, si observem actualment les publicacions en revistes acadèmiques especialitzades en temàtiques turístiques veurem una diversitat molt important d'orientacions i mètodes, tant de recollida com d'anàlisi de dades, tant de caràcter qualitatiu com quantitatiu o mixt.

Bibliografia

Altinay, L.; Paraskevas, A.; Jang, S. S. (2008). *Planning research in hospitality and tourism*. Oxford: Butterworth-Heinemann.

Clark, M.; Riley, M.; Wood, R. C.; Wilkie, E. (1998). *Researching and Writing Dissertations in Hospitality and Tourism*. Londres: International Thomson Business Press.

Echtner, C. M.; Jamal, T. B. (1997). «The disciplinary dilemma of tourism studies». *Annals of tourism research* (vol. 24, núm. 4, pàg. 868-883).

Hoerner, J. M. (2002). *Traité de tourismologie: pour une nouvelle science touristique*. Perpinyà: Presses universitaires de Perpignan.

Hughes, J. (1990). *The Philosophy of Social Research* (2a. ed.). Harlow: Longman

Jafari, J. (1990). «Research and scholarship: the basis of tourism education». *Journal of Tourism Studies* (vol. 1, núm. 1, pàg. 33-41).

Jovicic, Z. (1988). «A plea for tourismological theory and methodology». *The Tourist Review* (vol. 43, núm. 3, pàg. 2-5).

McLeish, K. (1993). *Key Ideas in Human Thought*. Londres: Bloomsbury.

Russo, A. P. (2016). «Las nuevas fronteras del estudio del turismo: retos conceptuales y epistemológicos/The new frontiers of the study of tourism: conceptual and epistemological challenges». *Revista CIDOB d'Afers Internacionals* (pàg. 15-32).

